

průběh č. 2/

Jan Vojtíšek: Testamenty a testamentární praxe v kolínských městských knihách 1376–1401.

Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav českých dějin, Praha 2011, 153 s.

Předkládaná diplomová práce Jana Vojtíška si za svůj hlavní cíl klade zachycení středověké testamentární praxe na příkladu dochovaných písemností královského města Kolína dochovaných z předhusitské doby. Druhou a velmi významnou ambicí práce je pak, vyjádřeno slovy autora, „přispět do diskuse zpracování středověkých testamentů“. Z textu práce je zřetelné, že J. Vojtíšek si je vědom probíhající diskuse historiků o způsobech zpracování a vyhodnocování specifických písemností, zejména z městského prostředí. Připouští přitom argumentaci obou stran.

Autor rozčlenil svůj text do sedmi, resp. osmi logických tematických celků. Začíná středověkými dějinami města Kolína, od kterých se dostává k předmětu vlastní historické práce, totiž ke dvěma studovaným pramenům – radnímu manuálu a knize nesporného soudnictví z předhusitské doby. Zbývajících pět, resp. šest částí práce je věnováno metodologii práce se středověkým testamentem, středověké praxi a právním zvyklostem dědického řízení a v neposlední řadě vyhodnocení konkrétních kolínských pramenů. Poslední částí, kterou označuji jako osmou kapitolu, byť autor ji vkládá mezi závěr a přílohy, je seznam všech identifikovaných testamentů z obou studovaných pramenů. Zařazení všech kapitol má své racionální opodstatnění.

Naplnění cílů práce beze zbytku by si ovšem vyžádalo daleko hlubší studium problematiky i více prostoru. Proto se domnívám, že by textu místy prospělo užší zacílení na jednu či dvě konkrétní otázky. Typickým příkladem jsou přitom dějiny města Kolína, kde autor vychází pouze z literatury, event. publikovaných edic, a kde místa, která jsou velmi důležitá pro další výklad, jako např. o sociální stratifikaci obyvatelstva města či o jejich hospodářském zázemí, zanikají v řadě dalších, stručně zachycených dat.

Podstatnou část textu věnoval J. Vojtíšek metodologii historické práce s testamenty, zejména v městském prostředí, a jejím interpretačním možnostem. Zachytil argumenty i protiargumenty na české historické scéně a částečně je doplnil i o francouzská stanoviska. Oceňuji, že si autor uchoval zdravě kritický přístup k místy vypjaté diskusi a že se sám pokouší pracovat s tímto specifickým pramenem racionálním způsobem. Zde bych si dovolila jen lehce oponovat jeho tvrzení, které vyplývá z textu jaksi mimochodem, že statistika, resp. historická statistika, je pouhým kvantitativní popsání pramene či situace. Předpokládám ale, že si je toho autor vědom, když nepoužívá přímo termínu „statistika“, nýbrž hovoří o „kvantitativní metodě“.

Z předkládané práce je zřejmé, že se autor inspiroval ve frankofonní oblasti a že právě francouzské práce se mu staly základním materiálem pro komparaci a hledání analogií. Bylo by ale přece jen vhodné využít zejména prameny a práce, které jsou českému prostředí historicky bližší a které mohou více odpovídat právní i společenské situaci v Čechách a na Moravě v období vrcholného a pozdního středověku. Doporučovala bych proto využít širokou škálu prací německých, rakouských i polských historiků zabývajících se přímo testamenty či středověkým městem. Srovnání s dalšími evropskými zeměmi je jistě také zajímavé, ale pak bych doporučila širší pohled na celou tematiku a celkové porovnání vývoje právního povědomí obyvatelstva a na trendy v různých záležitostech souvisejících s posledním pořízením (např. ve zbožných odkazech).

J. Vojtíšek studoval dva doposud systematicky nezpracované a nevydané prameny – radní manuál a knihu nesporného soudnictví z let 1376-1401. Z odborné literatury se mohl, a také to učinil, opřít jen o práci svého jmenovce – Václava Vojtíška, který se kolínskými městskými písemnostmi zabýval na počátku 20. století, a o studii Marie Bláhové. Zde je nutno vyzvednout vlastní práci J. Vojtíška s originálním pramenem a jeho kvalifikované zpracování středověkých textů. Soupis všech 198 identifikovaných odkazů, byť pseudoregistrovou formou, přináší základní informace o záznamech i o jejich obsahu a určitě v budoucnu poslouží i dalším historikům. Za velmi přínosnou považuji také část věnovanou právní praxi odkazování a zápisů testamentů do městských knih. Autor prokázal erudici a

znalost literatury, i když i zde převažuje vedle české a slovenské produkce zvláště francouzská historická škola. Právě v této sekvenci se ukazuje, kde je síla vypovídací hodnoty testamentů jako prostředku k lepšímu pochopení života měšťanů, jejich rodinným vazeb, jejich právního povědomí a jejich vztahu k písemným pojištěním či ke zbožným odkazům zajišťujícím testátorovi spásu etc. Oceňuji také pasáže o právní klasifikaci posledních pořízení, která v českém prostředí, i podle autora, nebyla doposud uspokojivě řešena.

J. Vojtíškoví se podařilo vypracovat čtivou a zajímavou studii k životu středověkého města Kolína. Jeho text je věcný, neuchyluje se k častému opakování zjevných skutečností a vykazuje rysy skutečné vědecké historické práce. Práce by si zasloužila určitého prohloubení a rozšíření z hlediska srovnání s jinými českými či moravskými městy a s vývojem v tehdejší Evropě v obecnější rovině. Zároveň by autor mohl, a jsem přesvědčena, že to dokáže, více zobecnit své závěry týkající se metodiky práce s testamenty a jejich budoucího využití pro dějiny městského obyvatelstva.

Závěrem konstatuji, že se jedná o práci zdařilou, která by mohla být velmi dobrým východiskem pro další studie k dějinám Kolína a může posloužit také jako komparativní materiál při studiu středověkých testamentů v obecné rovině. Diplomová práce odpovídá požadavkům na ni kladeným, a proto ji ráda doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně.

V Praze 21. srpna 2011

PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.